

Υπάρχουν οι λίγο και οι πολύ πτηνμένοι

ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΤΟΥΜΑΖΟΥ: Η αποχή είναι άρνηση συνεννοχής από το εκλογικό σώμα

Τα τελευταία χρόνια απέχει από δημοσκοπήσεις και εκλογές, γι' αυτό μπορεί να βλέπει ελεύθερα, να καταγράφει και να αναλύει. Ο λόγος για τον εκτελεστικό πρόεδρο της εταιρείας ερευνών R.A.I. Ολύμπιο Τουμάζο, ο οποίος εκτιμά ότι στις βουλευτικές της περασμένης Κυριακής δεν υπάρχουν νικητές, παρά μόνο λίγο ή πολύ πτηνμένοι, με πιο μεγάλο το πολιτικό σύστημα της Κύπρου, το οποίο έχει κλείσει τον κύκλο του και πρέπει να βρει κάποιο τρόπο να μεταφράσει την απαξίωση, την εκθρόνιση και την εκδίκαση που του δείξαν οι ψηφοφόροι. Αναλύοντας το σημερινό σκηνικό δηλώνει ότι αυτό που αντιμετωπίζουν τα κόμματα τα οποία έχουν καταγράψει το χαμηλότερο ρεκόρ ποσοστών, είναι ένας εφιάλτη τον οποίο δημιούργησαν τα ίδια. Τονίζει ότι η αποχή είναι πλέον πολιτική συμπεριφορά και όχι συγκυριακό γεγονός, είναι άρνηση συνεννοχής από το εκλογικό σώμα και θεωρεί ότι είμαστε παγκοσμίως το καλύτερο παράδειγμα ανακύκλωσης πολιτικών ηγετών, με την κοινωνία μας να βρίσκεται μπροστά από τους πολιτικούς.

ΦΩΤΟ: Γ. ΝΗΣΙΑΤΗΣ

Αναμένετε τα αποτελέσματα των εκλογών;

Για πρώτη φορά μετά από χρόνια βλέπουμε ότι οι δημοσκοπήσεις σε γενικές γραμμές είχαν σχηματίσει μια αρκετά καλή εικόνα όσον αφορά το αποτέλεσμα. Η μόνη έκπληξη ήταν η είσοδος του ΕΛΑΜ και τα πιο χαμηλά ποσοστά για τα δυο μεγάλα κόμματα.

Κλονίστηκαν τα κόμματα των μεγάλων κομμάτων, ή ήταν μήνυμα προς ολόκληρο το πολιτικό σύστημα;

Ουσιαστικά είναι η αφετηρία μιας νέας εποχής και όχι το τέλος της παλιάς, λόγω του ότι έχουμε ένα νέο πολιτικό σκηνικό στο οποίο θα κυριαρχεί η αποχή, η οποία είναι πλέον πολιτική συμπεριφορά και όχι συγκυριακό γεγονός. Μέσα από την αποχή δημιουργούνται εντελώς καινούργιες δυναμικές.

● Ο κόσμος ελλείπει οποιασδήποτε εναλλακτικής πρότασης οδηγείται στην αποχή
● Μόνο το ΔΗΚΟ επένδυσε σε κάποιο βαθμό στην ελπίδα και αυτός ήταν καθοριστικός παράγοντας στο αποτέλεσμα των εκλογών

-Τι προκαλεί την αποχή;
 -Υπάρχουν τρεις άξονες. Πρώτος άξονας είναι το γεγονός ότι η αποχή είναι φαινόμενο των πιο ανεπτυγμένων κοινωνιών. Δεύτερος, ότι αναδεικνύει κάποια διαχρονικά προβλήματα του πολιτικού συστήματος και του κράτους του '60 στην Κύπρο, όπως την έλλειψη εναλλακτικής πρότασης όσον αφορά στο μέλλον αλλά και την έλλειψη αξιοπιστίας ηγεσίας που θα εμπνεύσει τους ψηφοφόρους και κυρίως τους νέους να πάνε στην κάλπη. Τρίτος άξονας ήταν η διαχείριση που έγινε, κυρίως από τα δυο μεγάλα κόμματα, που σε πρώτο στάδιο ήταν επανάληψη, σε δεύτερο στάδιο αποδοχή και ενδυνάμωση, διότι ίσως και να τα βόλευε μια αποχή στο επίπεδο του 20% όπως ήταν στις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές. Το τρίτο στάδιο ήταν η διαχείριση της αποχής μέσω της αύξησης του εκλογικού μέτρου, το οποίο οδήγησε στην πλήρη απαξίωση. Οδηγήσαμε πλέον ανεπιτηρέτητα σε μια εποχή όπου η αποχή θα είναι σταθερά πάνω από 30%. Η αποχή δεν είναι άρνηση συμμετοχής. Η δική μου ανάγνωση είναι ότι είναι άρνηση συνεννοχής από το εκλογικό σώμα.

-Η μη συμμετοχή σε κάνει ενδεχομένως...
 -Ναι, αλλά την επιλέγεις όταν δεν έχεις εναλλακτική πολιτική πρόταση. Και ουσιαστικά, μέσα από τον τρόπο που συμπεριφέρθηκε η Βουλή, αναδεικνύεται μια συμπεριφορά η οποία δείχνει ανοήτεια όσον αφορά τους Κύπριους πολίτες. Έχουμε καταντήσει να είμαστε πολίτες δύο ταχυτήτων. Ο κρατικός και ημικρατικός τομέας προστατεύονται γιατί είναι τα παιδιά των πολιτικών. Είδαμε μια κοινωνική αναληψία σε όλο το μεγαλείο της μέσα από τα κοινοτικά παντοπωλεία. Βιώσαμε όλα τα ιδεολογήματα στη διαχείριση της οικονομικής κρίσης που οδήγησαν στην καταστροφή. Αρνητικά ακόμη γεγονότα είναι η εμμονή των κομμάτων στον έλεγχο της κοινωνίας και όλων των θεσμών, είτε αυτά ονομάζονται Εκκλησία είτε ποδόσφαιρο είτε οποιαδήποτε άλλες κοινωνικές δραστηριότητες. Ο κόσμος ελλείπει οποιασδήποτε εναλλακτικής πρότασης οδηγείται στην αποχή.

-Ουσιαστικά τι αντικατοπτρίζει η αποχή;
 -Ναι, αλλά την επιλέγεις όταν δεν έχεις εναλλακτική πολιτική πρόταση. Και ουσιαστικά, μέσα από τον τρόπο που συμπεριφέρθηκε η Βουλή, αναδεικνύεται μια συμπεριφορά η οποία δείχνει ανοήτεια όσον αφορά τους Κύπριους πολίτες. Έχουμε καταντήσει να είμαστε πολίτες δύο ταχυτήτων. Ο κρατικός και ημικρατικός τομέας προστατεύονται γιατί είναι τα παιδιά των πολιτικών. Είδαμε μια κοινωνική αναληψία σε όλο το μεγαλείο της μέσα από τα κοινοτικά παντοπωλεία. Βιώσαμε όλα τα ιδεολογήματα στη διαχείριση της οικονομικής κρίσης που οδήγησαν στην καταστροφή. Αρνητικά ακόμη γεγονότα είναι η εμμονή των κομμάτων στον έλεγχο της κοινωνίας και όλων των θεσμών, είτε αυτά ονομάζονται Εκκλησία είτε ποδόσφαιρο είτε οποιαδήποτε άλλες κοινωνικές δραστηριότητες. Ο κόσμος ελλείπει οποιασδήποτε εναλλακτικής πρότασης οδηγείται στην αποχή.

-Την κόπωση, τη δυσάρεσκια και την έλλειψη οράματος στη διαχείριση μιας σειράς κρίσεων, οι οποίες ξεκίνησαν με το χρηματιστήριο, ακολούθησε η φούσκα των ακινήτων και κατέληξαν στον κούρεμα.

-Η επομένη μέρα αυτών των εκλογών βρήκε τα μεγάλα κόμματα σε σοκ;

-Πιστεύω πως ναι, ήταν έκπληξη το αποτέλεσμα των εκλογών κυρίως για τα δυο μεγάλα κόμματα αλλά και

για όλο το πολιτικό σύστημα. Έχει απολέσει 40 χιλιάδες ψήφους το ΑΚΕΛ, 30 χιλιάδες ο ΔΗΣΥ, αλλά απώλεσε και το ΔΗΚΟ 12 χιλιάδες ψήφους και 15 χιλιάδες η ΕΔΕΚ. Ως εκ τούτου ήταν σοκ για όλο το πολιτικό σύστημα όπως το ξέραμε μέχρι τώρα.

-Δεν είναι παράξενο η αντιπολίτευση να έχει πολύ μεγαλύτερες απώλειες από τη συμπολίτευση;

-Καθόλου παράξενο, διότι έχει να κάνει με τις προτά-

Απαιτείται νέο όραμα για επανίδρυση του κράτους

-Ο Κύπριος ψηφίζει με μνήμη ή με αμνησία;
 -Δυστυχώς επανειλημμένα έχουμε δείξει ότι η μνήμη του Κύπριου είναι μνήμη χρυσόφαρου, διαρκεί κάποια δευτερόλεπτα. Παρόλα αυτά πιστεύω ότι οι εκλογές της περασμένης Κυριακής δεν είναι το τέλος αλλά η αφετηρία μιας νέας περιόδου, διότι η απαξίωση, η εκθρόνιση, η εκδίκαση βρήκαν τρόπο να διακευτούν σε ένα καινούργιο κανάλι το οποίο ονομάζεται αποχή.

-Αυτό είναι καλό;
 -Σίγουρα δεν είναι καλό, αλλά εναπόκειται στο πολιτικό σύστημα και στα κόμματα να μπορέσουν να ξαναδημιουργήσουν τις συνθήκες που θα επαναφέρουν τον κόσμο στην κάλπη και το ενδιαφέρον του για την πολιτική. Πρέπει να δώσουν στον κόσμο προσδοκίες,

προοπτική, ένα καινούργιο όραμα για επανίδρυση του κράτους και του πολιτικού συστήματος.

-Η συνεργασία των οκτώ κομμάτων πόσο εύκολη θα είναι στη νέα Βουλή;

-Η πολιτική είναι πάρε-δώσε. Κατά τη δική μου άποψη υπάρχουν τρεις καθοριστικοί άξονες στους οποίους θα κινηθεί η πολιτική τουλάχιστον μέχρι τις επόμενες προεδρικές εκλογές: Οικονομία, μεταρρύθμιση και Κυπριακό. Μέσα στα πλαίσια των αναγκαίων πάρε-δώσε στη νέα Βουλή πιθανόν να υφιστάσονται κάποιες από τις προοπτικές είτε της οικονομίας, είτε της μεταρρύθμισης, είτε της λύσης Κυπριακού. Είμαι σίγουρος ότι ένας από τους τρεις άξονες θα πληρωθεί τη νύφη για να συνεχίσει να λειτουργεί το κράτος.

BACK TO THE FUTURE

-Η σημερινή ψήφος μπορεί να θεωρηθεί δεδομένη για τα κόμματα;
 -Θα σου απαντήσω με τον τίτλο μιας ταινίας «Back to the future» (Πίσω στο μέλλον). Ουσιαστικά το σεναριο της οκτακομματικής Βουλής που βλέπουμε τώρα το ξαναζήσαμε το 2001, με ΑΚΕΛ, ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ (ΚΙΣΟΣ), Νέους Ορίζοντες, ΕΔΗ, ΑΔΗΚ, Οικολόγους. Όπως βρήκαν τη δύναμη τα κόμματα να επαναφέρουν τους ψηφοφόρους τους ή να προσφέρουν προοπτική τη συγκεκριμένη περίοδο, ίσως επαναληφθεί και τώρα. Σήμερα είναι πιο δύσκολο λόγω αποχής. Το 2001 η αποχή ήταν 4,5%. Τότε ήταν η προσωπική της ένταξη στην ΕΕ, υπήρχε ένα όραμα το οποίο έκανε τον κόσμο να ενδιαφερθεί για την πολιτική και είχαμε ρεκόρ συμμετοχής. Ανεξάρτητα αν το 2004 και μετά υπήρξε απογοήτευση.

-Το 2004 ήταν και το δημοψήφισμα.
 -Το οποίο ήταν επίσης καθοριστικό.

-Συμφωνείτε με την άποψη ότι αυτές οι εκλογές έστειλαν μήνυμα για το Κυπριακό με τον ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ να χάνουν ποσοστά;
 -Διαφωνώ κάθετα ότι υπάρχουν μηνύματα όσον αφορά το Κυπριακό σε αυτές τις εκλογές. Το σίγουρο όμως είναι ότι το αποτέλεσμα αυτών των εκλογών θα κάνει οποιανδήποτε λύση του Κυπριακού ακόμα πιο δύσκολη. Επικοινωνιακά η παρουσία τεσσάρων καινούργιων κομμάτων στη Βουλή με συγκεκριμένες θέσεις στο Κυπριακό θα είναι καταλυτική όσον αφορά την επικοινωνιακή πτυχή της έγκρισης οποιασδήποτε λύσης του Κυπριακού σε ένα δημοψήφισμα.

«Είμαστε πρωταθλητές στην ανακύκλωση πολιτικών ηγετών»

-Τι σημαίνει η είσοδος του ΕΛΑΜ στη Βουλή;
 -Θα έλεγα ότι κινείται στους ίδιους τρεις άξονες που κινήθηκε και το φαινόμενο της αποχής. Δηλαδή η άνοδος των εθνικιστικών κομμάτων είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Δεύτερο αντικατοπτρίζει τις τοπικές ιδιαιτερότητες, όπως την απαξίωση των υφιστάμενων πολιτικών κομμάτων και εκφράσεων. Τρίτο, αντικατοπτρίζει τη λανθασμένη διαχείριση που έγινε για την αποχή, διότι το φαινόμενο ΕΛΑΜ σε μεγάλο βαθμό είναι αποτέλεσμα της αποχής. Επίσης το φαινόμενο των εθνικιστικών κομμάτων χαρακτηρίζει τις εποχές οικονομικής κρίσης.

-Πώς αξιολογείτε το χαμηλό ποσοστό του ΑΚΕΛ;
 -Ναι, το ΑΚΕΛ έχει ρεκόρ χαμηλού ποσοστού, το προηγούμενο ήταν στις εκλογές του 1985 με 27,4% μετά το μίνιμουμ πρόγραμμα όταν το ΔΗΚΟ είχε γράψει 27,6% και ήταν η πρώτη φορά που το ΑΚΕΛ ήταν στην τρίτη θέση. Κατάφερε να ανακάμψει. Σήμερα είναι πολύ πιο δύσκολο να υπάρξουν οι αλλαγές που χρειάζονται. Χωρίς ένα καινούργιο όραμα, μια εναλλακτική και αξιοπιστη πρόταση, θα είναι πάρα πολύ δύσκολο να ανακάμψει.

-Το καινούργιο όραμα είναι μια νέα ηγεσία;
 -Όχι, απλώς αναγνώριση των νέων πραγματικότητων που υπάρχουν αυτή τη στιγμή στην κοινωνία μας. Μιλούμε για μια κοινωνία βαθιά διακομμένη σε αυτούς τους οποίους προστατεύει το κράτος και το

σύστημα και σε αυτούς που είναι έρμαιο και ορέξων οποιουδήποτε, όπως είναι ο ιδιωτικός τομέας και στους νέους, τους άνεργους. Οι εθνοθησιστές όλων των κομμάτων έχουν περιοριστεί δυστυχώς στην προστασία του κομματιού της κοινωνίας που είναι το πιο προστατευμένο. Όλες οι ενέργειες οδηγούν στην επιστροφή χρημάτων σε αυτούς που υπέρφεραν το λιγότερο μέσα από την οικονομική κρίση. Γι' αυτό μιλώ για κοινωνική αναληψία. Αν θεωρούμε ότι μια μέση οικογένεια στην Κύπρο αυτή τη στιγμή μπορεί να ζήσει με τα 450 ευρώ του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος, τότε πραγματικά έχουμε πρόβλημα. Αυτό αντικατοπτρίζει και τα προβλήματα του πολιτικού συστήματος, την έλλειψη οράματος και το λόγο που σχεδόν όλοι οι κομματικοί σχηματισμοί αντιμετωπίζουν προβλήματα κατανόησης ή επικοινωνίας με το εκλογικό σώμα.

-Αυτό πληρώνει κι ο ΔΗΣΥ με το 30,69%;
 -Πιστεύω πως ναι. Αυτό είναι το πιο χαμηλό ποσοστό και για τον Δημοκρατικό Συναγερμό από την ίδρυσή του. Το 1981 είχε 31,9%.

-Μπορεί να δούμε ένα από τα μεγάλα κόμματα της Κύπρου να παθαίνει όπως το ΠΑΣΟΚ της Ελλάδος, ένα κόμμα εξουσίας κάποιων δεκαετιών να φτάνει στα 4%-5%;
 -Κοινωνιολογικά τα κόμματα έχουν μετατραπεί από κομματικούς σχηματισμούς σε φυλετικούς σχηματισμούς. Παρόλο που έχει αποδυναμωθεί ο κοινωνικός ιστός και σε πολύ μεγάλο βαθμό έχει τρωθεί, οι ρίζες των κομμάτων στηρίζονται πάνω σε συγκεκριμένες οικογένειες. Αυτό από τη μια είναι αρνητικό λόγω του ότι δεν απελευθερώνει δυνάμεις για να επιφέρουν αλλαγές, αλλά από την άλλη προστατεύει τα παραδοσιακά κόμματα. Η διάρρηξη του κοινωνικού ιστού, οι νέες μορφές επικοινωνίας, όπως είναι το Διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αλλά και το γεγονός ότι η οικονομική κατάσταση έχει καταστρέψει τη βάση του πελατειακού κράτους, μπορεί να οδηγήσει στη διάρρηξη της οικογενειακής σχέ-

σης που υπάρχει μεταξύ ψηφοφόρων και κομματικών σχηματισμών. Ουσιαστικά αυτές οι εκλογές σηματοδοτούν την αφετηρία αυτής της πορείας. Καταγράφουν την πτώση του κράτους του '60 και της πελατειακής σχέσης στην οποία στηρίχτηκε το κράτος. Σηματοδοτεί το θάνατο της έννοιας της διαμεσολάβησης που διαχρονικά κατατρέχει όχι μόνο το κράτος του '60 στην Κύπρο αλλά και ολόκληρο τον ελληνοκύπριο.

-Πάει να εκλείψει το ρουσφέτι;
 -Ναι, διότι δεν υπάρχουν λεφτά. Οι νουτροπίες αμφιβάλλω αν έχουν αλλάξει, δεν είμαι σίγουρος ότι η συγκεκριμένη πελατειακή σχέση έχει αντικατασταθεί από οτιδήποτε άλλο. Το μεγάλο έλλειμμα που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην κυπριακή κοινωνία και στο πολιτικό γίνεσθαι είναι η έλλειψη κάποιου οράματος, κάποιες προοπτικές η οποία θα αντικαταστήσει την παραδοσιακή πελατειακή σχέση μεταξύ ψηφοφόρων και κομμάτων.

-Το ΔΗΚΟ είχε χαμηλότερο ποσοστό από το σημερινό 14,49%;
 -Το ΔΗΚΟ κυμαίνονταν σταθερά πάνω από 14,8%, το οποίο ήταν το πιο χαμηλό ποσοστό του το 2001.

-Η ΕΔΕΚ με το σημερινό 6,18%;
 -Το πιο χαμηλό ποσοστό της ΕΔΕΚ ήταν όταν έγινε

ΚΙΣΟΣ το 2001 με 6,5%.
-Είναι το χαμηλότερο ποσοστών των 4 πρώτων κομμάτων;
 -Ναι, εκτός από τα ποσοστά απώλεσαν και τις χιλιάδες ψηφοφόρους σε σχέση με το 2011. Η ποιότητα των υποψηφίων αντικατοπτρίζει και την ποιότητα των κομμάτων που τους επέλεξαν ως υποψήφιους, αντικατοπτρίζει και την ποιότητα των ψηφοφόρων και το επίπεδο της πολιτικής. Κάθε λαός έχει την ηγεσία που του αξίζει.

-Ο κυπριακός λαός έχει δείξει αρετές.
 -Η κοινωνία αυτή τη στιγμή κινείται πολύ πιο γρήγορα και πολύ πιο σωστά από ό,τι η πολιτική ηγεσία. Η κοινωνία είναι μπροστά από τους πολιτικούς. Η κοινωνία έχει αποδεχτεί τις θυσίες που πρέπει να γίνουν, έχει αποδεχτεί τις αλλαγές και τις μεταρρυθμίσεις που πρέπει να γίνουν, αυτοί που αρνούνται να το αποδεχτούν είναι τα κόμματα. Αν τολμήσει ένας πολιτικός να βγει και να μιλήσει ευθέως για τις πραγματικότητες, το ότι υπάρχει μέλλον και ελπίδα, πιστεύω ότι οι Κύπριοι έχουν την ωριμότητα να το αναγνωρίσουν. Ένα χαρακτηριστικό της κυπριακής πολιτικής σκηνής είναι η ανακύκλωση. Έπρεπε να μας βραβεύσει η ΕΕ όσον αφορά την ανακύκλωση. Είμαστε παγκοσμίως πρωταθλητές στην ανακύκλωση πολιτικών ηγετών.

Το φαινόμενο ΕΛΑΜ σε μεγάλο βαθμό είναι αποτέλεσμα της αποχής

Σήμερα είναι πολύ πιο δύσκολο από το '85 να υπάρξουν οι αλλαγές που χρειάζεται το ΑΚΕΛ για να ανακάμψει